

Deep Sea Driller-forliset

- ulykken Olje-Norge glemte

Journalist: Line Noer Borrevik,

Prosjektnavn: Deep Sea Driller

Publisert i: Aftenbladet Pluss, Stavanger Aftenblad, Bergens Tidende, Fædrelandsvennen, OFSA

Redaksjon: Stavanger Aftenblad, Postboks 229, 4001 Stavanger, tlf: 05150

1. Innledning og bakgrunn for saken

I oljeselskapene, særlig de amerikanske, er man etter hvert svært opptatt av sikkerhet. Selv i kontorbygningene på land er man pålagt å holde seg i rekkverket når man går i trappene, og ansatte må rygge inn på parkeringsplassene sine – av sikkerhetsårsaker. Selskapene har et langt forsprang på myndighetene, som på sin side baserer sitt arbeide på de erfaringene man har gjort seg i de vel 30 årene norsk sokkel har vært utbygd. Ikke minst derfor syntes jeg det var interessant at den første ulykken jeg selv kunne huske, ikke er omtalt i de mange verkene om norsk oljehistorie.

Oljeriggen Deep Sea Driller gikk på grunn i fjæresteine nord for Bergen 1 mars 1978. Været var forferdelig, snøbyger med orkan i kastene, og riggen fikk kraftig slagside. Mannskapet på 50 evakuerte riggen, til en overbygd livbåt. Seks mann mistet livet i bølgene, blant dem plattformsjefen som også var fartøyets kaptein.

Jeg var nesten 13 år da ulykken skjedde, og i motsetning til mange husket jeg Deep Sea Driller-ulykken godt. Langt flere husker Deep Sea Thriller, Tramteaterets omreisende musikal der vår kommende oljerikdom var tema. Riggen skiftet navn nokså raskt og ble siden knapt nevnt som noe annet enn godt eksempel på tidlig norsk ingeniørkunst, en av de første H3-riggene fra Aker Stord.

2. Begynnelsen

Da jeg høsten 2003 ble kontaktet av Ingunn Vier Gabrielsen, ble hun overrasket over at jeg i det hele tatt husket ulykken. Selv husket hun den altfor godt, hun mistet mannen sin og familieforsørgeren i bølgene den natten, og ble enke i en alder av 21 år. Barna var to og tre år gamle.

Jeg ante ikke hva jeg kom til å finne da jeg begynte å grave i gamle papirer. Jeg var imidlertid forbløffet over at det jeg selv husket som en stor og dramatisk oljeulykke, ikke var omtalt i oljehistorien. Alexander Kielland-ulykken fant sted bare fire år senere, og den ble ikke børstet under noe teppe. Deep Sea Driller var utvilsomt en oljerigg, på vei fra oppdrag på Friggfeltet. De som døde var oljearbeidere. Hvis ikke denne historien blir anerkjent, hva betyr det for erfaringsgrunnlaget man baserer sikkerhetsarbeidet på?

Ingunn Vier Gabrielsen inviterte meg hjem til seg, første gang på høstparten 2003. Hun var i besittelse av en del dokumenter, blant annet granskningskommisjonens rapport og en samling avisartikler fra dagene etter ulykken. Dette materialet gikk jeg gjennom, sammen med den knappe korrespondansen som hadde funnet sted mellom Gabrielsen og rederiet, Odfjell. Det var særlig denne korrespondansen som overbeviste meg om at her finnes en historie som må fortelles, og ansvar som trenger en adresse.

Deep Sea Driller ulykken hadde vært gjenstand for noe medieoppmerksomhet et par år tidligere, etter at de etterlatte og overlevende hadde presset rederiet Odfjell til å reise en minnestein og holde en minnesamling i skjærgården nord for Bergen. Dette var imidlertid bare korte reportasjer. Historien var ikke forløst, og ingen hadde tidligere gått kritisk inn i forholdene rundt denne ulykken.

3. Kilder og metode

Aftenbladets arbeid med Deep Sea Driller-saken har ikke avfødt metodemessige nyvinninger. Godt gammeldags journalistisk trass har vært den nyttigste metode, telefonen det nyttigste verktøy. En ulykke som er glemt av alle finnes ikke på obskure nettsteder eller i uoppdagede arkiver, viser det seg.

De andre journalistene

Saken lå altså 28 år tilbake i tid, og hva er vel bedre enn gamle avisreportasjer – om ikke annet enn for å få oversikten? I min egen avis fant jeg litt, men forbausende lite. Det skulle vise seg at artikkelsamlingen Ingunn Vier Garbrielsen hadde fått av Odfjell i forbindelse med minnesamlingen, inneholdt svært mye av det som ble skrevet om ulykken den gang.

Jeg skjønnte imidlertid raskt at mye har skjedd med journalisters kritiske evne på de 28 årene som var gått. Heldigvis. Den gang var det ingen som forsøkte å stille rederiet til ansvar for de seks menneskelivene som gikk med. Tvert i mot så man ut til å være kollektivt begeistret for at så mange som 44 overlevde i det frådende havet. De kritiske spørsmålene uteble.

Rederiet

Odfjell Drilling opererte riggen, som var eid av et kommandittselskap, der ansatte i Odfjell også var deltagere. Administrerende direktør Berhard Larsen i rederiet tok umiddelbart kontroll over håndteringen av ulykken. Han skal også ha vært andelshaver i kommandittselskapet, men det har jeg ikke klart å dokumentere, og har derfor ikke lagt vekt på det. Larsen døde på 1990-tallet, og vinteren 2004 var det ingen igjen i rederiet som var ansatt i 1976. Jeg gjorde flere forsøk på å få intervju Larsens medarbeidere fra den gangen. Ingen av de sju-åtte menneskene jeg klarte å spore opp ville snakke om ulykken, de hevdet alle at dette var Larsens løp og de kjente lite til bakgrunnen for beslutningene som ble tatt. Heller ikke Abraham Odfjell, som eide Odfjell Drilling, har stilt seg til rådighet for et intervju.

Dermed sto jeg igjen med dagens organisasjon i Odfjell Drilling. Ingen av dem jeg fikk kontakt med kjente ulykken som mer enn en historisk hendelse, som knapt ble nevnt. I rederiets kontorer utenfor Bergen står det ironisk nok en modell av Deep Sea Drillers søsterrigg, Deep Sea Saga, utstilt som et eksempel på norsk ingeniørkunst. Ulykkesriggen er visket ut at rederiets historie, og bortimot all dokumentasjon rederiet hadde på riggen, mannskapet og ulykken, er makulert. Odfjell Drillings personaldirektør, Bengt A. Olsen, var svært imøtekommende overfor meg, men lite kunnskapsrik. Fagforeningene i selskapet ønsket ikke å snakke om ulykken.

Andre kilder

Deep Sea Driller-ulykken ble betraktet som en skipsulykke. Det skulle bli svaret jeg etter hvert fikk fra Oljedirektoratet, Olje- og energidepartementet, Norsk Oljemuseum og øvrige institusjoner jeg henvendte meg til for å finne bakgrunnsmateriale på denne ulykken. Det skal også være årsaken til at da Oljemuseet i Stavanger åpnet sin første utstilling var Alexander Kiellandulykken viet stor plass, mens DSD glimret med sitt fravær.

Årsaken til at et oljerigghavari betraktes som en skipsulykke, er at DSD var, rent teknisk, et seilende fartøy. Riggen gikk for egen maskin fra boreoppdrag på Frigg-feltet, mot Bergens Mekaniske verksted, der overhaling var avtalt. Plattformsjefen hadde på seg kapteinslua, og oljearbeiderne hadde sjømannstitler under overfarten. Konsekvensen av denne definisjonen av ulykken er at mye av det historiske materialet er tapt, eller spredd for alle vinder. Sjøfartsdirektoratet har oppgitt å ikke ha noen dokumenter på denne «sjøfartsulykken», og

det er primært Statsarkivet i Bergen som har utstyrt meg med dokumentasjon – blant annet de politiavhørene som ble tatt opp etter ulykken.

Det jeg ble sittende igjen med var politavhørene, granskningskommisjonens rapport, litt korrespondanse og en rekke spørsmål. Jeg gikk mange, lange runder med norsk forsikringsvesen, for å om mulig få en oversikt over hvilke beløp de etterlatte og overlevende fikk utbetalt over hvilke poliser – og ikke minst hva rederiet fikk for den kondemnerte riggen.

I seg selv var denne runden (anslagsvis 40 telefonsamtaler med nåværende og tidligere forsikringsansatte), et interessant studium av de siste 30 års fusjoner, fisjoner og oppkjøp i norsk forsikringsverden. Jeg endte med lite annet enn noen muntlige bekreftelse på det jeg allerede mente å kunne anta – at rederiet fikk godt betalt for den havarerte riggen, mens de etterlatte fikk småpenger. Dokumentasjonen jeg fikk tak i, som viser at kommandittselskapets medlemmer ble enige om å sende hemmelige bidrag til barna som hadde mistet faren sin, understreker at man følte et visst moralsk ansvar.

Følelser og fakta

Flere samtaler med Vier Gabrielsen og en av de overlevende, Kåre Munkejord, satte meg på sporet av noen viktige kilder. Bekreftelsen på at kapteinen på DDS hadde bedt om los, og fått avslag fra Odfjell, fikk jeg fra losen som ble oppringt uværnsnatten. Han kunne også bekrefte at det var snakk om 10.000 kroner, som rederiet ikke ville ut med, og at ingen los i det området ville styrt riggen inn i det grumsete farvannet i full storm. Rederiet hadde i 1976 ingen lovmessig plikt til å utstyre riggen med los.

Jeg førte flere samtaler med folk på Fedje, øya der de havarerte kom i land denne marsmåned. Jeg snakket med kvinnen som fant den døde kroppen til Vier Gabrielsens mann, hun gråt i telefonen - 28 år etter. Blant de overlevende snakket jeg med flere som ikke orket å la seg intervju. To-tre kilder trakk seg etter at intervjuene var gjort. Mine mange, tårevåte samtaler med Ingunn Vier Gabrielsen demonstrerte til fulle at tiden langt fra leger alle sår.

Alle disse følelsene, og alle disse årene, stilte strenge krav til kildekritikk og framstillingsform. Fordi det skriftlige materialet var såpass mangelfullt, var de muntlige kildene viktige for å kunne skrive denne historien så presist som overhode mulig.

En sentral kilde til hendelsene selve ulykkesnatten, ble nattkokken om bord, Gunnar Matre. Hans bidrag utgjorde mye av det dramatiske i beretningen, og dette var opplysninger som i begrenset grad lot seg sjekke mot andre kilder. Imidlertid vurderte jeg det dihten at hans dramatiske historie, slik han husket den, fikk forbli hans framstilling. Den var viktig for dramaturgien i historien. Fakta, som klokkeslett, bevegelser på riggen, helikopterene som uteble, sjekket jeg mot andre kilder, ikke minst politiavhørene.

Magefølelse er antagelig et undervurdert journalistisk redskap. Denne saken har lært meg mye om å lytte til intuisjonen, ikke minst når man kontakter folk og slår opp gamle sår, noe jeg nok gjorde overfor flere. Jeg erfarte også at tid til flere runder var nødvendige overfor dem som ville snakke, men åpenbart opplevde det som sterkt å rekapitulere den fatale natten. Etter hvert falt opplysningene folk ga mer sammen, fordi jeg ga dem tid til å tenke, huske, føle.

Det er ikke mulig å møte så mye sorg uten å bli preget av det. Jeg kjente underveis at saken gjorde sterkt inntrykk på meg, ikke minst som ektefelle og mor. Likevel føler jeg meg trygg på at jeg har bevart den kritiske distansen til saken, og at de mange skjebnene jeg møtte ble en drivkraft som bevarte min overbevisning om at Deep Sea Driller er en god sak.

5. Form og publisering

Jeg ble nokså tidlig enig med min redaksjon om at dette var en historie som trengte god plass og en konsentrert penn. Jeg var aldri i tvil om at selv en så gammel hendelse ville være en god og viktig historie, men jeg skjønnte at den måtte fortelles, heller enn refereres. De alvorlige sikkerhetsmanglene på riggen og losen de aldri fikk ville ikke være viktigst for folk flest etter så mange år. Vier Gabrielsens vedvarende sorg og savn, hennes møte med rederiet og det faktum at de etterlatte og pårørende aktivt ble hindret fra kontakt, mente jeg var forhold som leseren ville se betydningen av, selv etter 28 år. Gunnar Matres dramatiske historie gjorde det mulig å si noe om hva slag skjebne Aksel Gabrielsen faktisk led, og ikke minst bekreftet Matres historie at Gabrielsen døde på grunn av sitt heltemot, ikke fordi han opptrådte uansvarlig, noe rederiet hevdet overfor enken.

Historien ble publisert i vårt magasin Aftenbladet Pluss 27 februar, og i Bergens Tidendes søndagsutgave to dager senere, som følge av stoffutvekslingsavtalen avisene i mellom. Uken etter publiserte Fedrelandsvennen historien, i tråd med samme avtale. Senere solgte Aftenbladet historien til Oljearbeidernes Fellessammenslutning, OFS, til publisering i medlemsbladet OFSA. BT hjalp oss med bilder fra timene etter ulykken.

Siden ble historien fulgt opp, som et rent nyhetsløp i den daglige utgaven av avisen, med nettpublisering. Jeg var nokså tidlig i kontakt med flere energipolitikere på Stortinget. Da historien gikk på trykk i Pluss, hadde jeg allerede klar reaksjonene fra energipolitikerne og fra energiministeren. Det var nødvendig, ikke minst fordi jeg skulle på en uke lenge planlagt vinterferie.

6. Reaksjonene og konsekvensene

En strek i regningen i det nyhetsløpet jeg hadde lagt opp, var at statsrådene skjøv ulykken mellom seg, mens de diskuterte om dette var en oljeulykke eller en skipsfartsulykke. Posisjonspolitikerne insisterer fortsatt på at ulykken hører hjemme i skipsfarten, uten at det går an å få en skikkelig forklaring på hvorfor dette er viktig.

En annen overraskelse var for såvidt at enkelte av Arbeiderpartiets politikere åpenbart opptrådte i fri dressur. Min innledende henvendelse til Aps energipolitikere avstedkom ingen reaksjon, og da det faktum kom på trykk første uke i mars, rykket Aps tidligere energiminister Olav Akselsen, og rogalandspolitiker og tidligere energipolitiker Tore Nordtun ut med ubetinget støtte til ofrene for ulykken. Til tross for at det på dette tidspunktet var et flertall i Stortinget for å få saken gjenopptatt, kom den likevel aldri videre. Jeg jaktet ikke på denne uenigheten, først fordi jeg ventet på at SVs Ågot Valle skulle ta saken opp i konstitusjonskomiteen. Hun ble syk, og tiden gikk. Da sommerferien nærmet seg, skjønnte jeg at ikke alle i Arbeiderpartiets gruppe ønsket å få saken gjenopptatt, og at det var der saken hadde stoppet opp. Denne uenigheten kunne jeg selvsagt ha laget en sak på. Samtidig er det knapt er en nyhet at folk i Arbeiderpartiet ser ulikt på gamle synder i oljeindustrien. Jeg mente at et kjøp på Aps vinglete opptreden kunne framstå som kampanjeaktig fra min side, med det mål å få saken gransket. Det ønsket jeg ikke. Resultatene av denne saken måtte komme som følge av de avsløringer jeg gjorde, og de skjebner jeg fortalte om.

I forbindelse med salderingen av statsbudsjettet for 2005, klarte et flertall å samle seg om en merknad der regjeringen pålegges å granske ulykken på ny. I forbindelse med revisjonen av årets budsjettet skal det nedsettes en granskningskommisjon som skal se på hendelsesforløpet, nødvendigheten av å gi ofrene erstatning og det faktum at de etterlatte aldri har fått en offisiell beklagelse eller kondolanse.

Sannsynligvis var likevel det viktigste resultatet oppnådd allerede 27 februar i fjor. Den oppmerksomheten vårt oppslag ga ulykken, ble av ofrene opplevd som en oppreisning i seg selv. Vi fikk henvendelser fra flere etterlatte og overlevde som jeg ikke hadde vært i kontakt

med, og gjennom nettavisen vår oppsto det kontakt mellom dem og ofre for andre ulykker. Nå opplevde ofrene for ulykken den omsorg og støtte de ikke fikk da ulykken fant sted.

7. Kollegene, og andre bidragsytere

Det er særlig to kolleger som har hjulpet meg med dekingen av historien om Deep Sea Driller. Jarle Natland, Aftenbladets politiske reporter på Stortinget, videreførte den politiske oppfølgingen av saken da jeg var på vinterferie første uke i mars i fjor. Saken kom opp i forbindelse med behandlingen av dykkersaken, som gikk i Stortinget den uken. Mari Horve, på det tidspunktet praksisstudent og siden vikar og frilanser i næringslivsredaksjonen vår, var en verdifull og deltakende samtalepartner i researchperioden. Hun intervjuet også kapteinens sønn i forbindelse med Pluss-oppslaget, og lagde tre reportasjer i nyhetsløpet.

I tillegg publiserte Aftenbladet to reportasjer som Bergens Tidende lagde som sine oppfølgere til min «Deep Sea Driller»-historie, som ble trykket i søndagsutgaven 29.02.04

8. Publiserte artikler

- 27.02.04 «Då oljå mistet uskylden» i Pluss, Stavanger Aftenblads magasin.
- 28.02.04 «Kjenner stormen på kroppen ennå» (Mari Horve)
- 01.03.04 «Vil granske «Deep Sea» på ny»
- 01.03.04 «Statsråd Normann glemte «Deep Sea Driller»»
- 01.03.04 «-Den mørkeste natta på Fedje» (BT)
- 01.03.04 «-Som om alt ble viska ut» (BT)
- 03.03.04 Forstår bitterheten etter Deep Sea Driller
- 03.03.04 Bondevik vil ikke beklage (Jarle Natland)
- 05.03.04 Stortinget har sjansen tirsdag (Jarle Natland)
- 12.03.04 Flertall for Deep Sea-granskning
- 12.03.04 - Det verste jeg har vært med på
- 16.03.04 Valle krever ny granskning av Deep Sea Driller
- 19.04.04 Danner støttegruppe for oljeofre
- 11.05.04 -Ny granskning av Deep Sea Driller
- 05.06.04 Fagforening gir penger til Deep Sea-ofre
- 06.07.04 Her døde seks menn (Mari Horve)
- 09.09.04 14 timer rettshjelp til Deep Sea-offer
- 17.09.04 Ber justisministeren om hjelp
- 08.12.04 Ny granskning av Deep Sea Driller
- 08.12.04 - Bør beklage ulykken

09.12.04 - Deep Sea Driller var ingen oljeulykke

9. Arbeidstid - og fritid

Jeg har brukt rundt 20 arbeidsdager på denne saken, ca halvparten før den første historien ble publisert. Mari Horve har anslagsvis brukt fire dager, og Jarle Natland to. I tillegg kommer et ukjent antall timer av min fritid som har vært brukt til dokumentstudier og telefoner.

Jeg ble ikke skjermet for vakter eller løst fra mine ansvarsområder på noe tidspunkt. Imidlertid opplevde jeg min sjef, næringslivsredaktør Synnøve Fosse, som svært oppmuntrende og forståelsesfull når jeg ryddet en og annen dag for å kunne jobbe med dette prosjektet

10. Avslutningsvise refleksjoner

Deep Sea Driller-saken i Stavanger Aftenblad bidrar til å fylle et hull i norsk oljehistorie som har vært savnet innhold i alt for mange år. Jeg sitter igjen med et inntrykk av at norske journalister var preget av den samme innstillingen til denne industrien som svært mange andre, også norske myndigheter: «Skal du lage omelett må du knuse noen egg». Ofrene fikk liten og ingen hjelp av de ansvarlige for ulykken, eller fra det samfunnet som siden har bygget sin velferdstat på oljerikdommen. Datidens medier bidro ikke til å rette opp skjevheten.

For en journalist er det en lykke å få jobbe med en sak som er så god og så viktig. Å skrive denne historien har gjort noe med mitt bevissthetsnivå i forhold til oljeindustrien og sikkerhetsarbeidet. De mange innspill og tilbakemeldinger jeg har fått, fra lesere over hele landet, har gjort meg rørt og stolt over at min journalistikk har gjort noe med folk.

Resultatet av granskningen og eventuelle etterspill er interessant nok, og jeg har tenkt å holde fast i denne saken en stund til. Jeg håper jo for industriens del at man vier de formelle og tekniske feilene mer oppmerksomhet i neste runde. Det viktigste er likevel at ofrene føler at de har fått en stemme i offentligheten.

Stavanger 20 januar 2005

Line Noer Borrevik

Vedlegg: 8 eksemplarer av utskrifter fra vårt arkiv, og papirkopi av pdf-er, som viser oppslagene.